

Nader flora en faunaonderzoek Landgoed Hof te Tweekelo

Eelerwoude werkt

met passie aan een mooi

en groen Nederland

Opdrachtnemer:

Eelerwoude

[Onze vestigingen](#)

088-1471100

info@eelerwoude.nl

www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: 3670.2

Datum: 20-4-2020

Projectleider: M. Elshof

Opgesteld: R. Kroeskop

Gecontroleerd: V. de Lenne

Status: Definitief

Versie: 1

© 2020 Eelerwoude

Dit rapport is enkelzijdig opgemaakt.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
2	Huidige situatie en ontwikkeling.....	5
2.1	Huidige situatie.....	5
2.2	Voorgenomen ontwikkeling	5
3	Natuurwetgeving	8
3.1	Inleiding	8
3.2	Bescherming van soorten	8
4	Methode	9
4.1	Bureauonderzoek	9
4.2	Veldonderzoek.....	9
5	Beschermde soorten.....	13
5.1	Vleermuizen.....	13
5.1.1	Algemeen	13
5.1.2	Gedrag	16
5.2	Voorkomen en functie.....	18
5.2.1	Overige zoogdieren.....	20
5.2.2	Effecten en ontheffing	21
5.2.3	Te nemen maatregelen.....	22
6	Conclusie.....	24
6.1	Soortenbescherming	24
6.2	Ontheffing noodzakelijk	24
6.3	Geldigheid onderzoek.....	25
	Bijlage 1 Wettelijk kader Natuurwetgeving	28
	Bijlage 2 Soortkaarten.....	33

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De grondeigenaar en zijn familie wonen al enkele decennia in Tweekelo. Zij hebben de ambitie om een nieuw landgoed te stichten genaamd: Hof te Tweekelo, waar de familie kan wonen en waarbij landschaps- en natuurwaarden worden versterkt. Hiertoe zijn recentelijk enkele omliggende percelen en erven aangekocht. De kwaliteit van de bestaande bebouwing op de erven is niet overal naar wens. De eigenaar is voornemens om diverse opstallen en woningen te slopen en te vervangen. Hierbij wordt één landhuis van allure gerealiseerd.

In verband met deze plannen is er al een toetsing uitgevoerd aan de natuurwetgeving en aan het natuurbeleid. Uit de conclusie van deze natuurtoets is bepaald op basis van biotoop dat nader onderzoek naar vleermuizen noodzakelijk is op de twee erven aan de Bruninksweg en Erve den Haimer. Nader onderzoek naar vleermuizen op de locatie van de schuur Grote Veldweg is op basis van een biotopenanalyse niet noodzakelijk (Eelerwoude, 2020).

Nader, gericht veldonderzoek is noodzakelijk om aan te tonen, dan wel uit te sluiten dat aanwezige woningen/bomen een functie hebben als verblijfplaats voor beschermde soorten. Duidelijk moet dan ook worden om welke soort(en) en aantallen het gaat en wat de eventuele functie van het gebouw/bomen is voor deze soort(en). Uit het onderzoek komt naar voren of de voorgenomen ontwikkelingen consequenties hebben voor de aanwezige beschermde natuurwaarden in het kader van de Wet natuurbescherming en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

2 Huidige situatie en ontwikkeling

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt in Tweekelo. De betrokken gronden liggen in twee gemeenten, Enschede en Hengelo. De erven waar ontwikkelingen plaats gaan vinden liggen centraal in Tweekelo, ten oosten van afvalwerker Twence en ten zuiden van de stad Hengelo. In het noorden van Tweekelo ligt industriegebied Marssteden, figuur 1 geeft de huidige situatie weer. Het landschap kenmerkt zich in cultuurlandschappen met esgronden, houtwallen, houtsingels, akkers en graslanden. Aan de oostzijde van het landgoed, ter hoogte van de Boeldershoek is natuur ontwikkeld met een meanderende beek. Verspreid over het landgoed zijn permanent watervoerende sloten en enkele poelen aanwezig. In het noorden van het landgoed ligt het Twentekanaal welke loopt tot de zuidoosthoek van het plangebied dat grenst aan het Industrie- en Havengebied Hengelo. De verlichting in de omgeving concentreert zich alleen rond de erven en de parkeerplaats van de zuivelfabriek. Vrijwel de gehele omgeving is rond de nacht donker.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

Voor de ontwikkeling van het landgoed heeft de eigenaar de volgende doelstellingen opgesteld:

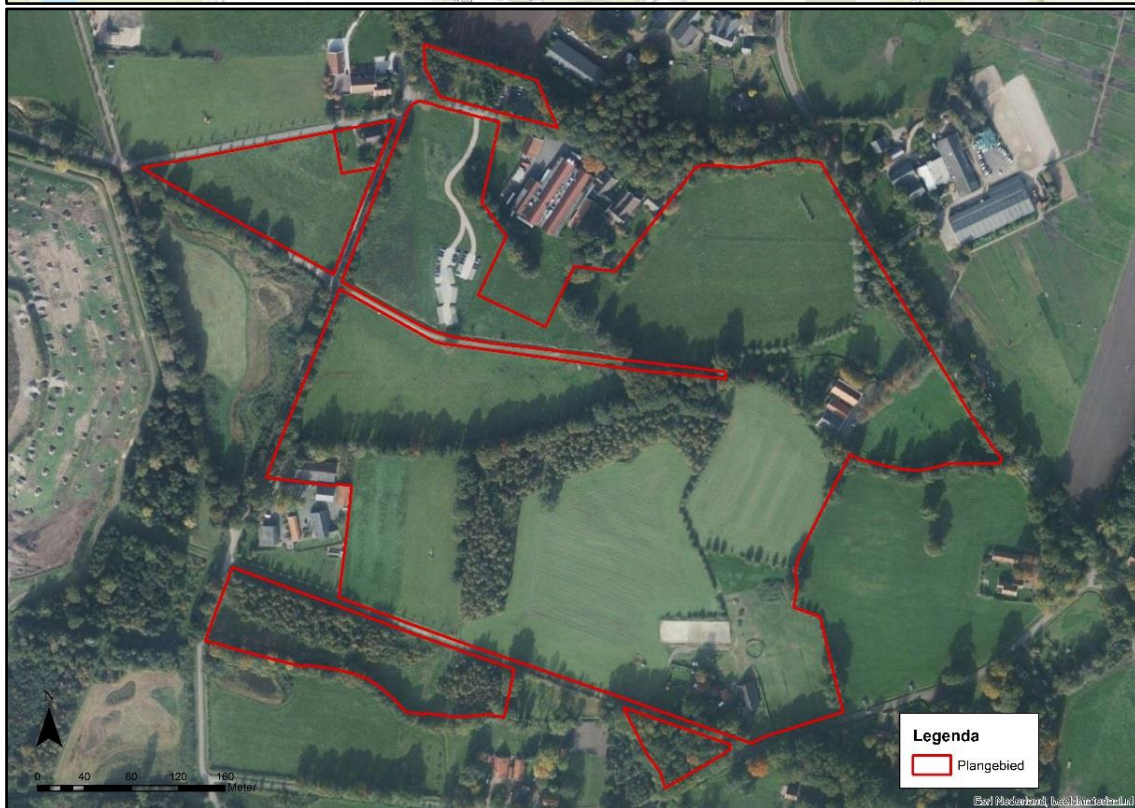
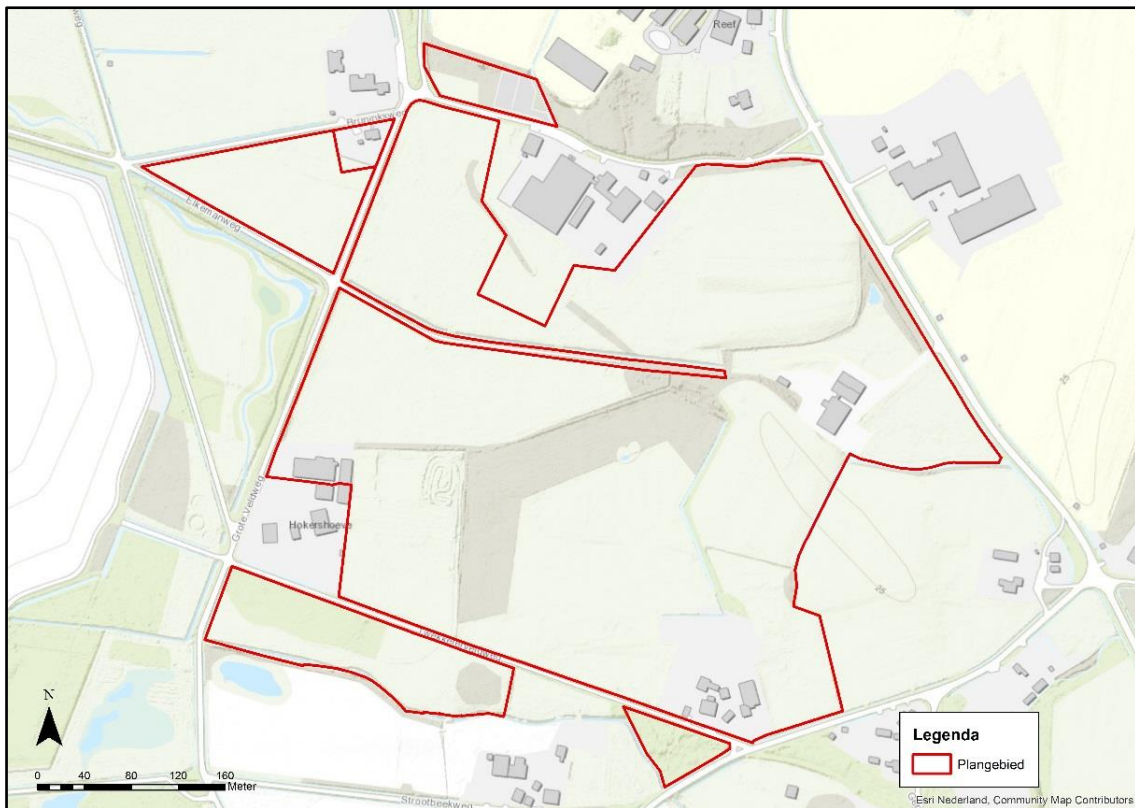
- Stichten van een generatiebestendig landgoed waarbij landschaps- en natuurwaarden en de vitaliteit van de omgeving worden versterkt (er wordt 8 hectare aan nieuwe natuur gerealiseerd).
- Waar wordt gewoond door leden van de familie.
- De architectuur, zowel op bebouwing als landschap, past bij de stijkenmerken en geschiedenis van Twente en voegt kwaliteit en eigenheid toe voor de toekomst.
- Ontwikkelen, bevorderen en streven naar duurzame (biologische) landbouw.
- Openstelling van het landgoed waarborgen.
- Door de eigendommen onder te brengen in een speciaal hiertoe opgerichte entiteit, waaruit deze niet kunnen worden verkocht, wordt instandhouding bestendig.

De bovengenoemde ontwikkelingen zijn op schaalniveau en doelen voor het toekomstperspectief voor een langer termijn. Voor de korte termijn wil de eigenaar de volgende concrete ontwikkelingen realiseren:

1. Bestaande bebouwing aan de Bruninksweg te slopen en herbouwen.
2. Bestaande schuur aan de Grote Veldweg te slopen en te herbouwen.
3. Bestaande bebouwing aan de Tweekelerveldweg (Erve den Haimer) te slopen en herbouwen.

Op alle de te slopen locaties worden nieuwe woningen met bijgebouwen gerealiseerd, met uitzondering van de schuur aan de Grote Veldweg. Op locatie Bruninksweg wordt een nieuw woonhuis gerealiseerd met een bijgebouw (schuur) ten noordwesten van de oude situatie (zie afbeelding 1 voor een impressie van het plangebied). Op de locatie Grote Veldweg wordt een oude veeschuur gesloopt en herbouwd (zie afbeelding 1 voor een impressie van het plangebied). De bebouwing op Erve den Haimer (Tweekelerveldweg) worden ook gesloopt. Eén schuur blijft hier behouden.

Het straatwerk en tuingroen rondom de planlocaties worden verwijderd. Bomen en andere groenelementen rondom de planlocatie blijven met de voorgenomen ontwikkelingen ongemoeid. In afbeelding 2 is een landschapsontwikkelingskaart weergegeven met de voorgenomen ontwikkeling.

Afbeelding 1. Ligging plangebied landgoed Hof te Tweekelo, boven met toponiemenkaart, onder met luchtfoto 2017.
Bron: ERSRI, 2020

Afbeelding 2. Ontwikkelingsplan Hof te Tweekelo. Bron: Eelerwoude, 2018.

3 Natuurwetgeving

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag. Alleen in een aantal situaties, zoals bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het Rijk het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied; de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime "andere soorten". Daarnaast zijn landelijk van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan is het verplicht om te toetsen of deze leiden tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer er sprake is van een overtreding dient er onderzocht te worden of er een vrijstelling geldt. Als er geen vrijstelling geldt, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. Bijlage 1 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

Gevolgen plangebied

De wet Natuurbescherming in een nationale wet. Als negatieve effecten worden verwacht door activiteiten of ontwikkelingen is een toetsing aan de wet Natuurbescherming noodzakelijk. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

4 Methode

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens en gericht onderzoek naar vleermuizen.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruikgemaakt van landelijke, provinciale en indien beschikbaar regionale verspreidingsinformatie;

- de NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna) is daarnaast geraadpleegd. De NDFF heeft meer dan honderd miljoen gevalideerde waarnemingen door heel Nederland. Deze database bevat beschermde, zeldzame tot zeer zeldzame en algemeen voorkomende plant- en diersoorten in Nederland. Voor dit plangebied is een breder gebied getrokken dan het huidige plangebied en zijn er gevalideerde waarnemingen uit het gebied opgeroepen tot 10 jaar terug.
- De landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, is gebruikt om na te gaan of nabij het plangebied in het verleden beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of data van de waarnemingen waren daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer) en kunnen daardoor betrekking hebben op waarnemingen buiten het plangebied.
- De flora- en faunadatabase van Eelerwoude is eveneens geraadpleegd. Eelerwoude heeft meerder onderzoeken in de nabije omgeving van Enschede, Boekelo en Twekkelo uitgevoerd. De data van deze onderzoeken zijn opgeslagen in deze database.
- Eelerwoude heeft voor Twekkelo in 2015 een soortmanagementplan voor deze omgeving opgesteld. Deze flora en fauna gegevens zijn juridisch gezien verouderd maar voor een aantal soorten nog zeker bruikbaar (Lubbers, Soortmanagementplan Twekkelo, 2015).

4.2 Veldonderzoek

Een gedeelte van het veldonderzoek (vleermuisonderzoek) is uitgevoerd door extern bureau Silvavir Consultans. Dit extern ecologisch onderzoeksbureau is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en zijn in die zin ecologisch ter zake kundig zoals gesteld door RVO (zie kader – ecologisch deskundige). Silvavir Consultans heeft in totaal 6 veldbezoeken uitgevoerd voor vleermuizen. In tabel 1 worden de gegevens van de veldbezoeken weergegeven. Hierbij zijn ook de onderzoekers, starttijd en weersomstandigheden genoteerd.

Het baltsonderzoek (periode 15 augustus tot eind september) is uitgevoerd door R. Kroeskop, ecologisch adviseur bij Eelerwoude. Betreffend persoon is ecologisch deskundig zoals gesteld door RVO (zie kader – ecologisch deskundige). In tabel 1 zijn de onderzoek data weergegeven. Hierbij zijn ook de onderzoeker, starttijd en weersomstandigheden genoteerd.

Het veldonderzoek is opgedeeld in 3 deelgebieden: Bruninksweg, Grote Veldweg en Erve den Haimer. De uitwerking van dit onderzoek wordt per deelgebied omschreven.

Kader - Ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Tabel 1. Type onderzoek, datum, start- en eindtijd, uitgevoerde onderzoeker(s) en de weersomstandigheden genoteerd per veldbezoek. Uitgevoerd door Eelerwoude in het najaar van 2018.

Datum	Type onderzoek	Start eindtijd	–	Veldmedewerker	Weersomstandigheden	Locatie
24-05-2018	Kraamonderzoek vleermuizen, avond	21:30 23:30 Zon onder: 21:40	–	R. Mol	19 °C, droog, geheel bewolkt 8/8, windkracht 2 Bft	Erve den Haimer, Enschede
11-06-2018	Kraamonderzoek vleermuizen, avond	21:30 23:30 Zon onder: 21:59	–	R. Mol	17 °C, droog, zwaarbewolkt 6/8, windkracht 3 Bft	Erve den Haimer, Enschede
18-06-2018	Kraamonderzoek vleermuizen, avond	21:30 00:00 Zon onder: 22:03	–	R. Mol	17 °C, droog, vrijwel geheel bewolkt 7/8, windkracht 3 Bft	Brunninksweg, Hengelo
28-06-2018	Kraamonderzoek vleermuizen, avond	21:30 00:00 Zon onder: 22:02	–	S. Westra R. Mol	18 °C, droog, geheel bewolkt 8/8, windkracht 1 Bft	Brunninksweg, Hengelo
Datum	Type onderzoek	Start eindtijd	–	Veldmedewerker	Weersomstandigheden	Locatie
15-08-2018	Baltsonderzoek vleermuizen	22:00 00:30 Zon onder: 21:04	–	R. Kroeskop	20 °C, droog, vrijwel geheel bewolkt 7/8, windkracht 2 Bft	Alle woningen/ erven, Hengelo en Enschede
09-09-2018	Baltsonderzoek vleermuizen	23:30 01:30 Zon onder: 20:09	–	R. Kroeskop	18 °C, droog, geheel bewolkt 8/8, windkracht 3 Bft	Alle woningen/ erven, Hengelo en Enschede

Vleermuisonderzoek

Bij de uitvoering van het vleermuisonderzoek is gewerkt volgens, in overeenstemming met het 'Protocol voor vleermuisinventarisaties' dat in 2017 door het Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereniging en de Gegevensautoriteit Natuur is geactualiseerd voor het uitvoeren van vleermuisonderzoek. Daarbij heeft het onderzoek zich geconcentreerd op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en laatvlieger vanwege de geschiktheid van het type bebouwing voor deze soorten. Uiteraard is tijdens de veldbezoeken ook aandacht besteed aan eventuele andere beschermde vleermuissoorten voorkomend binnen het plangebied.

Het vleermuisonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van de soortensamenstelling, de aantallen, de gebruiksfunctie van het gebied en het vaststellen van verblijfplaatsen (kraamverblijven, winterverblijfplaatsen, zomerverblijven etc.), vliegroutes en foerageergebieden. Tijdens het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van de batdetector Pettersson D240X in combinatie met de Echo Meter Touch, en de Pettersson D100.

Het kraamonderzoek heeft zich gericht op de aanwezigheid van zomer- en/of kraamverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens het uitvlieg- of invliegtijdstip van vleermuizen, respectievelijk rond zonsondergang en zonsopgang. Het baltonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van balts-, paar-, en/of winterverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens de baltsactiviteit van vleermuizen, na zonsondergang tot middernacht. Tijdens dit tijdstip is de meeste baltsactiviteit bij vleermuizen waar te nemen. De veldbezoeken hebben plaatsgevonden tijdens voor vleermuizen gunstige weersomstandigheden zoals weergegeven in tabel 1.

Overige beschermde soorten

In en rond het plangebied komen mogelijk nog een aantal andere beschermde soorten dan eerder beschreven voor. Voor een groot deel zal het gaan om algemeen voorkomende en vrijgestelde beschermde soorten, maar ook de aanwezigheid van een aantal beschermde (nachtactieve) soorten (zoals bunzing, egel en steenmarter) kan niet op voorhand worden uitgesloten. Hierbij dient gedacht te worden aan bijvoorbeeld steenmarter. Het veldwerk naar de groep van overige soorten is uitgevoerd tijdens en/of na afloop van de veldbezoeken naar vleermuizen.

5 Beschermde soorten

Dit hoofdstuk beschrijft per deellocatie de tijdens het veldonderzoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit literatuur en andere informatiebronnen. Hieronder worden deze soorten kort besproken. Alle waargenomen territoria en nestlocaties staan op kaart per soort en per deellocatie aangegeven. Deze kaarten zijn in de bijlage 2 weergegeven.

5.1 Vleermuizen

5.1.1 Algemeen

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. Er zijn 4 soorten vleermuizen aangetroffen tijdens het onderzoek: gewone dwergvleermuis, Rosse vleermuis, gewone grootoorvleermuis en laatvlieger.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis (zie afbeelding 3) is in Nederland de meest algemene vleermuissoort. De soort wordt veelvuldig waargenomen in stedelijk gebied. Vleermuizen gebruiken een netwerk van verblijfplaatsen, waarbij enkele verblijfplaatsen slechts sporadisch worden gebruikt, zogenaamde 'satelliet' verblijfplaatsen. (Kraam)kolonies worden in Nederland vooral in gebouwen aangetroffen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij (vermoedelijk) vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden, mits deze vorstvrij zijn. Ze jagen hoofdzakelijk binnen een straal van 2-5 km van de verblijfplaats. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren en ze jagen in gesloten tot halfopen landschap.

Afbeelding 3. Gewone dwergvleermuis. Foto: Rinze Kroeskop, Eelerwoude.

Laatvlieger

De laatvlieger (zie afbeelding 4) komt in Nederland vrij algemeen voor (al laat de soort wel een dalende trend zien). Laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen. Kraamkolonies komen in Nederland voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Deze bevinden zich in de spouwmuur, achter en onder de (dak)betimmering, onder daklijsten en dakpannen of onder het lood rondom de schoorsteen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen. De jachtgebieden liggen in een straal van 1 tot 5 km (zelden meer) rondom de kolonie. Vliegroutes volgen waar mogelijk lijnvormige structuren, maar laatvliegers vliegen bij gunstige weersomstandigheden ook wel grote afstanden door open gebied. De laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen.

Afbeelding 4. Gewone dwergvleermuis. Foto: Rinze Kroeskop, Eelerwoude.

Rosse vleermuis

Rosse vleermuis is in West-Europa een uitgesproken boombewonende soort. Onder andere solitaire mannetjes, groepen vrouwtjes met jongen en dieren in winterslaap gebruiken boomholten als onderkomen. De vlucht van Rosse vleermuis doet enigszins denken aan die van gierzwaluw: hoog en snel. De afstand tussen dag rustplaats en jachtgebied wordt in de regel in een snelle rechte vlucht afgelegd, op een hoogte van honderd meter of meer. Jachtplaatsen liggen meestal in open terrein, waar met snelle duiken op insecten gejaagd wordt. De Rosse vleermuis jaagt vooral boven water en moerassige gebieden en ook wel rondom straatverlichting.

Gewone grootoorvleermuis

De gewone grootoorvleermuis (zie afbeelding 5) is een middelgrote vleermuis met opvallend lange oren. De soort komt verspreid over heel Nederland voor, maar nergens in grote aantallen. De gewone grootoorvleermuis gebruikt zeer uiteenlopende soorten verblijfplaatsen. Ze worden in de zomer aangetroffen op zolders, achter betimmeringen, daklijsten en vensterluiken, in spouwmuren en onder dakpannen, in holten en spleten in bomen en in vogelnest- en vleermuiskasten. Ze vormen meestal groepen van 5 tot 25 dieren, in uitzonderingen tot 80 dieren. Deze gebruiken in kleine groepjes verspreid een groot aantal verblijfplaatsen naast elkaar. Ze verhuizen vaak. Als winterverblijf worden vooral ondergrondse ruimten gebruikt, zoals grotten, kalksteengroeven, oude steenfabrieken, bunkers, forten, vestingwerken, ijskelders en (kasteel) kelders. Overwinterende gewone grootoorvleermuizen zijn echter ook op zolders en in kerktorens, en een enkele keer in boomholtes gevonden. De soort is sterk gebonden aan kleinschalig landschap en bosgebieden. Gewone grootoorvleermuizen jagen in de directe omgeving van de verblijfplaats tot op een afstand van maximaal 3 km. Ze volgen hagen en houtwallen, maar vooral in bos of kleinschalig landschap vliegen ze gewoon tussen de bomen door.

Afbeelding 5. Gewone dwergvleermuis. Foto: Rinze Kroeskop, Eelerwoude.

5.1.2 Gedrag

Vleermuizen baltsen (ook wel sociale roep) in het najaar binnen een territorium om vrouwtjes te vinden en mee te lokken naar hun verblijfplaats om te paren. Zij vliegen daarbij op vaste routes, waarbij ze een zeer sterke binding met een bepaald gebouw(en) en/of beplanting hebben waar zich een paar- en/of baltslocatie bevindt. Baltsende mannetjes zijn dan ook een indicatie voor de aanwezigheid van een balts- en/of paarverblijfplaats. Mogelijk overwinteren deze mannetjes ook op deze locaties. Een locatie met een balts- en/of paarverblijfplaats kan dan ook aangemerkt worden als (vermoedelijke) winterverblijfplaats. Bij strenge vorst verhuizen ze echter vaak naar massawinterverblijfplaatsen, die niet binnen het plangebied aanwezig zijn of te verwachten door het ontbreken van geschikte gebouwen. De exacte plekken van de balts- en/of paarplekken zijn vaak niet duidelijk, aangezien ze tijdens het baltsen zelden in- of uitvliegen. Wel is de locatie op woningniveau vaak duidelijk. Soms baltsen mannetjes rondom een geheel huizenblok zonder duidelijke voorkeur voor een bepaalde woning. Binnen een territorium kunnen de mannetjes verschillende verblijfplaatsen hebben. Deze verblijfplaatsen maken onderdeel uit van een netwerk en binnen dit netwerk verhuizen ze regelmatig tussen deze verblijven.

Kader -Vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouw bewonende en/of boom bewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouw bewonend. Rosse vleermuis en watervleermuis zijn voornamelijk boom bewonende en gewone grootoorvleermuis, franjestaart en ruige dwergvleermuis bewonen zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

Kader – Paarverblijfplaatsen

Definitie paar(verblijf)plaats in het vleermuisprotocol 2017: Een verblijfplaats of de omgeving daarvan, waar ten minste een baltsend mannetje of meerdere vleermuizen overdag verblijven en paren of komen zwermen. Welk gedrag is waar te nemen, is afhankelijk van de soort. Te herkennen aan zwermgedrag en/of baltsroepen. (Zwermen bij het invliegen komt bij meer verblijfsfuncties voor.)

Een samenhang van waarnemingen kunnen duidelijk maken wat de waarde van een locatie is. Fanatiek roepende mannetjes zijn een belangrijke indicatie voor een paarverblijfplaats in het gebied. Maar wanneer is de roep nou een indicatie voor een paarverblijfplaats of wanneer is het gewoon een sociaal geluid? Om zeker te kunnen aangeven dat het om een baltsroep gaat voor het vaststellen van een paarverblijfplaats moet er gekeken worden naar verschillende factoren:

- aantal roepen; wanneer een vleermuis <5 roept, gaat het om een sociale roep. Wanneer de roep in lange series met regelmatige intervallen > 10 keer wordt uitgestoten gaat het om een baltsroep;
- vliegstijl; baltsactiviteiten gaan gepaard met vleugelslagen welke onderbroken worden met een glijdende vlucht;
- valse landingen; baltsende mannetjes worden vaak herhaaldelijk aanvloegend waargenomen bij bepaalde plaatsen op de muur, dit vaak in de hoeken van een gebouw of onder uitstekende delen van de wand;
- aantal uren na en voor zonsondergang en -opgang; baltsactiviteiten worden opgebouwd tot 4 uur na zonsondergang (met een piek in het 4e uur) en 4 uur voor zonsopkomst (piek op het 3e uur), om middernacht nemen de baltsactiviteiten iets af;
- tijd van het jaar; van juli tot augustus is er weinig baltsactiviteit in de eerste uren na zonsondergang, van augustus t/m oktober beginnen de baltsactiviteiten steeds vroeger op de avond;
- temperatuur en weersomstandigheden; bij hogere temperatuur in de avond zijn er meer baltsactiviteiten, bij heftige regen zijn er geen baltsactiviteiten aanwezig, andere weers- omstandigheden hebben geen invloed op de baltsactiviteiten.

Voordeel van het inventariseren tijdens de baltspiek is dat er makkelijk vastgesteld kan worden wat de territoriumgrenzen van het mannetje zijn, deze kunnen voor gewone dwergvleermuis ongeveer 1,2 tot 10 ha groot zijn. Met deze gegevens kan de dichtheid van de paarplaatsen bepaald worden. Daarnaast is er een voordeel dat ook de aangrenzende gebieden makkelijk beoordeeld kunnen worden en of deze binnen het territorium vallen. Informatie over het territorium is belangrijk wanneer er in het plangebied een paarverblijfplaats wordt aangetroffen. Aan de hand van de informatie over de territoria in de omgeving kan aangegeven worden of er voldoende alternatieven in de omgeving aanwezig zijn. Want ook in de paartijd verhuizen mannetjes regelmatig binnen hun territorium.

5.2 Voorkomen en functie

Binnen het plangebied Bruninksweg zijn drie soorten vleermuizen aangetroffen; gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en laatvlieger. Binnen het plangebied Erve den Haimer zijn twee soorten vleermuizen aangetroffen; gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis. Het voorkomen en de functie van de vleermuizen op de locatie worden hieronder verder toegelicht. In bijlage 2 zijn de soortkaarten van beide planlocaties weergegeven.

Gewone dwergvleermuis- Bruninksweg

De gewone dwergvleermuis komt algemeen voor in Tweekelo en omgeving. Gewone dwergvleermuizen komen zowel binnen als buiten de bebouwde kom voor. Buiten de bebouwde kom foerageren en jagen gewone dwergvleermuizen rond erven met bebouwing. Gewone dwergvleermuis is bij de woning aan de Bruninksweg aangetroffen. Het totaal aantal foeragerende dieren in en direct rondom plangebied in de kraam en baltsperiode wordt op ongeveer op 4 tot 6 exemplaren geschat. Hiervan zijn zeker 3 dieren foeragerend rond de woning aangetroffen.

Verblijfplaatsen

Van gewone dwergvleermuis is 1 verblijfplaats aangetroffen in de woning van de Bruninksweg. Deze verblijfplaats is zowel in de kraamperiode als in de baltsperiode waargenomen. Waarschijnlijk gaat het hier om een verblijfplaats van gewone dwergvleermuis die het hele jaar gebruikt wordt. Tijdens de baltsperiode was een mannetje gewone dwergvleermuis actief aan het baltsend rond de woning. Op deze wijze geeft gewone dwergvleermuis zijn territorium aan en lokt hij vrouwtjes. Tabel 2 geeft een overzicht van de vastgestelde baltsverblijfplaats op woningniveau.

Tabel 2. Balts/paar/zomer/winterverblijfplaats Bruninksweg, gewone dwergvleermuis.

Adres	Type verblijfplaats	Aantal exemplaren	Waar aanwezig in gebouw
Bruninksweg 11	Paar/balts/winter/ zomerverblijfplaats Gewone dwergvleermuis	5	Onder nokpan, oostzijde woning

Foerageergebied

De eiken die langs de Bruninksweg staan dienen als vlieggeleiding van gewone dwergvleermuizen, hier zijn meerdere malen foeragerende gewone dwergvleermuis waargenomen. Deze vleermuizen gebruiken de luwte van de bebouwing en tuinbeplanting om langs te vliegen en voedsel te zoeken.

Laatvlieger

Rond de woning van de Bruninksweg zijn foeragerende laatvliegers waargenomen. Rond de woning zijn 1 tot 3 exemplaren waargenomen tijdens de kraamperiode. De foeragerende laatvliegers maken gebruik van de laanbeplanting als belangrijke vliegroute. Laatvliegers jagen in de luwte van de bebouwing en de aanwezige tuinbeplanting.

Verblijfplaatsen

In de kraamperiode is een zomerverblijfplaats van laatvlieger waargenomen, zie het overzicht in tabel 3. In de baltsperiode zijn geen laatvliegers meer waargenomen. Over balts/paar/winterverblijfplaatsen van laatvliegers is nog relatief weinig bekend. Vermoedelijk verblijft deze soort jaarrond op dezelfde locatie.

Foerageergebied

Net als bij gewone dwergvleermuis maakt het plangebied deel uit als foerageergebied voor laatvlieger. De laanbeplanting die uit inheemse beplanting bestaat dienen als vlieggeleiding. Ook laatvliegers gebruiken lijnvormige elementen in het landschap om te foerageren en voedsel te zoeken.

Tabel 3. Verblijfplaats laatvlieger Bruninksweg

Adres	Type verblijfplaats	Aantal exemplaren	Waar aanwezig in gebouw
Bruninksweg 11	Zomerverblijfplaats laatvlieger	1	Onder nokpan, westkant woning

Gewone grootoorvleermuis

Tijdens het kraamonderzoek is een langsvliegende gewone grootoorvleermuis waargenomen. Gewone grootoorvleermuis komt in Nederland algemeen voor, maar zijn niet talrijk. Gelet op het aanwezige, kleinschalige landschap en bebouwing met zolders is het aannemelijk dat de soort een verblijfplaats heeft in de nabijheid van het plangebied. Rond de woning aan de Bruninksweg is vrijwel geen verlichting aanwezig. Van gewone grootoorvleermuis is bekend dat ze alle vormen van verlichting vermijden. Deze donkere omgeving maakt het dan ook zeer geschikt voor de licht mijdende soort gewone grootoorvleermuis.

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen, of aanwijzingen van een verblijfplaats van gewone grootoorvleermuis zijn gedurende de veldbezoeken niet aangetroffen. Mogelijk gebruikt gewone grootoorvleermuis het plangebied als foerageergebied en is zijn/ haar verblijfplaats elders in het gebied. Van gewone grootoorvleermuis is bekend dat de soort met name verblijft in zolderruimten, spongaten en dakgebinten. Winterverblijfplaatsen van gewone grootoorvleermuis bevinden zich vaak in tochtvrije, vochtige omgevingen zoals kelders, riolen en bunkers.

Foerageergebied

Gewone grootoorvleermuis jaagt op insecten en heeft bij voorkeur een gebied met open loof en naaldbossen, maar komt ook voor in parken en tuinen. De aanwezige beplanting in het kleinschalige landschap, loofbos en lijnvormige elementen maakt dat het gebied zeer geschikt is voor gewone grootoorvleermuis.

Gewone dwergvleermuis- Erve den Haimer

Gewone dwergvleermuis komt in de gehele omgeving van het erf Den Haimer voor. Aan de woningen en schuren van de Tweekelerveldweg is gedurende het onderzoek in de kraamperiode vastgesteld dat gewone dwergvleermuis gebruik maakt van het plangebied. Het totaal aantal foeragerende en baltsende dieren in en rondom plangebied in de kraam en baltsperiode wordt op ongeveer op 5 tot 10 exemplaren geschat.

Verblijfplaatsen

Van gewone dwergvleermuis zijn 4 verblijfplaatsen aangetroffen. Twee van deze verblijfplaatsen zijn zomerverblijfplaatsen, en twee balts/paar/winter/ zomerverblijfplaatsen. Waarschijnlijk gaat het hier om verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis die het hele jaar door de soort in gebruik genomen wordt. Tijdens de baltsperiode waren mannelijke gewone dwergvleermuisen actief aan het baltsen rond de woning. Op deze wijze geeft gewone dwergvleermuis zijn territorium aan en lokt hij vrouwtjes. Tabel 4 geeft een overzicht van de vastgestelde verblijfplaatsen op woningniveau.

Foerageergebied

De aanwezige beplanting rondom het plangebied wordt gebruikt als vlieggeleiding van gewone dwergvleermuis, daarnaast bevindt het plangebied zich op een donkere locatie waar geen verlichting aanwezig is. Het ontbreken

van verlichting, het kleinschalige, besloten landschap en de aanwezigheid van inheemse boomsoorten waardoor veel insecten aanwezig zijn, maakt dat de omgeving zeer geschikt is als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis.

Tabel 4. Balts/paar/winterverblijfplaatsen Erve den Haimer.

Adres	Type verblijfplaats	Aantal exemplaren	Waar aanwezig in gebouw
Twekkelveldweg	Paar/balts/winterverblijfplaats Gewone dwergvleermuis	1	Onder nokpan
Twekkelveldweg, meest rechter schuur	Zomerverblijfplaats dwergvleermuis	gewone 1	Betimmering voorzijde van de schuur
Twekkelveldweg, schuur zuidkant	Zomerverblijfplaats dwergvleermuis	gewone 1	Betimmering voorzijde van de schuur
Twekkelveldweg, schuur zuidkant	Paar/balts/winterverblijfplaats Gewone dwergvleermuis	1	Uit voorzijde van de schuur

Rosse vleermuis- Erve den Haimer

Rond het erf Den Haimer is in de kraamperiode een foeragerende rosse vleermuis waargenomen. Deze rosse vleermuis was naar alle waarschijnlijkheid aan het jagen in de luwte de bomen langs het grasveld in het noordelijke deel van het plangebied. Tijdens de baltsperiode is deze Rosse vleermuis opnieuw waargenomen waarbij deze actief aan het baltsen was.

Verblijfplaatsen

In het weiland tegenover de kruising met de Haimersweg is een roepende Rosse vleermuis in een oude eik waargenomen. Het dier was actief aan het roepen vanuit een boomholte. Deze boom wordt als balts/paarverblijfplaats gebruikt. Rosse vleermuis is een boombewonende soort die in oude lanen of bossen in bomen verblijft.

Foerageergebied

Rosse vleermuizen foerageren vooral boven water, vegetatie en moerassige gebieden. In de directe omgeving van het plangebied zijn permanente watervoerende sloten aanwezig met natte graslanden. Dit, in combinatie met het kleinschalige landschap en potentiële verblijfplaatsen in de directe omgeving maakt het plangebied geschikt als foerageergebied voor rosse vleermuis.

5.2.1 Overige zoogdieren

Steenmarter

Er zijn rond het erf Erve den Haimer sporen (latrines of prooiresten) van steenmarter waargenomen. Het gaat hier om 1 territoria van steenmarter. Mogelijk gebruikt deze steenmarter het plangebied ook als foerageergebied en heeft hier een verblijfplaats.

Egel

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn in de nachtelijke uren zijn egels waargenomen op beide locaties. Deze egels bevinden zich rond het plangebied en worden tijdens de oversteek naar andere gebieden op de wegen overreden (verkeersslachtoffers). Het plangebied vervult mogelijk een functie voor egel om te foerageren. Verblijfplaatsen of aanwijzingen hiervan zijn tijdens het onderzoek niet aangetroffen.

Kleine marterachtigen

Hoewel er geen gericht onderzoek is uitgevoerd naar kleine marterachtigen wezel, bunzing en hermelijn kunnen verblijfplaatsen van deze soorten niet worden uitgesloten op het Erve den Haimer. Uit diverse flora en faunaonderzoeken en verspreidingsgegevens kunnen kleine marterachtigen op dit erf voorkomen.

5.2.2 Effecten en ontheffing

Vleermuizen

De woning aan de Bruninksweg wordt gesloopt. Betreffende woning heeft een functie als zomer-, paar/balts/winterverblijfplaats voor één gewone dwergvleermuis, en als zomerverblijfplaats voor de laatvlieger. Voorgenomen ontwikkeling leidt tot het verlies van deze verblijfplaatsen. Het vernietigen van verblijfplaatsen is ontheffingsplichtig. Voor de sloop van betreffende woning dient een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd.

Foerageergebied en vliegroutes

De huidige beplanting en mogelijke vliegroutes van vleermuizen blijven zowel tijdens als na de ontwikkeling gehandhaafd. Groenstructuren blijven ook na de ontwikkeling behouden. Zie ook kader – Foerageergebieden en vliegroutes. Daarnaast blijft het plangebied ook na de ontwikkeling geschikt voor vleermuizen om te foerageren. Negatieve effecten op vliegroutes en foerageergebied zijn uit te sluiten.

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd als bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt daarom onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

Overige zoogdieren

Steenmarter

Binnen het plangebied Erve den Haimer is een verblijfplaats van steenmarter vastgesteld. Het vernietigen van verblijfplaatsen van steenmarter is ontheffingsplichtig. Een ontheffing Wet natuurbescherming voor steenmarter op Erve den Haimer is noodzakelijk, zie ook conclusie natuurtoets.

Egel

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn in de omgeving diverse egels al foeragerend waargenomen. Verblijfplaatsen van deze soort zijn niet aangetroffen, er is geen sprake van essentieel leefgebied. Negatieve effecten op egel worden daarom ook niet verwacht. Ook na de ontwikkeling blijft het plangebied voor egel toegankelijk. Een ontheffing Wet natuurbescherming voor egel is niet noodzakelijk.

Kleine marterachtigen

Verblijfplaatsen of essentieel leefgebied voor kleine marterachtigen zijn moeilijk vast te stellen. Tijdens het vleermuisonderzoek zijn geen waarnemingen gedaan van kleine marterachtigen. Het volledig uitsluiten van deze soorten op Erve den Haimer is niet mogelijk, een marter of hermelijn is gezien de omvang van de

planlocatie makkelijk te over het hoofd te zien. Zekerheidshalve is het aanvragen van een ontheffing voor kleine marterachtigen op Erve den Haimer noodzakelijk, zie ook conclusie natuurtoets.

5.2.3 Te nemen maatregelen

Om negatieve effecten op de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, steenmarter en kleine marterachtigen zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk. Te nemen maatregelen op hoofdlijnen:

- plaatsen van kasten voor gewone dwergvleermuis en laatvlieger voorafgaand aan de werkzaamheden (doorgaans wordt per verblijfplaats compensatiefactor 4 gerekend);
- werken buiten de kwetsbare perioden van de soorten. In deze situatie betreft dit de kraamperiode en/of winterperiode. De kraamperiode van gewone dwergvleermuis en laatvlieger loopt globaal van begin mei tot begin september (BIJ12, 2017);
- voor steenmarter loopt de kwetsbare periode van maart tot eind augustus (paartijd en draagtijd)
- voor de kleine marters bunzing, wezel en hermelijn loopt deze periode ook globaal van maart tot eind augustus;
- voorkomen van lichtverstoring door bijvoorbeeld alleen verlichting te gebruiken waar het echt nodig is en geen uitstraling is naar de omgeving. Zie ook kader – Verlichting;
- uitsluitend werkzaamheden overdag uit te voeren;
- ongeschikt maken van huidige verblijfplaatsen in werkgebied;
- nieuwe verblijfplaatsen creëren in de toekomstige situatie;
- ecologisch werkprotocol opstellen;
- begeleiding tijdens de werkzaamheden.

Conclusie: Als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden aan het dak en spouw zijn negatieve effecten op gewone dwergvleermuizen en laatvliegers niet uit te sluiten. Een ontheffing dient aangevraagd te worden, ook dienen een aantal maatregelen genomen te worden.

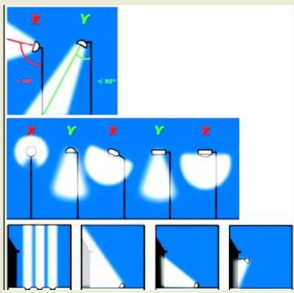
Kader- Verlichting

Een aantal nachtactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden, zoals de watervleermuis, en er zijn soorten die (in beperkte mate) rond lantaarnpalen jagen, zoals de rosse vleermuis. Bij het plaatsen van verlichting bij in- en/of uitvliegopeningen, vliegroutes en foerageergebieden kunnen barrières ontstaan waardoor de vleermuizen van de verblijfplaatsen, vliegroute en/of foerageergebied afzien.

De verlichting beperkt zicht tot de straatlantaarns en in de nieuwe situatie zal de verlichting mogelijk toenemen. Verwacht wordt dat met de toename van verlichting rondom de te ontwikkelen locaties geen negatief effect zal optreden op de aanwezige soorten. De te verwachte soorten gelden namelijk niet als bijzonder gevoelig voor verstoring door verlichting. Er dient wel te allen tijde rekening gehouden te worden met verlichting, door verlichting tot een minimum te beperken en directe verlichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen te voorkomen. Om lichthinder te voorkomen en het gebied aantrekkelijk te maken voor vleermuizen kunnen verschillende maatregelen getroffen worden:

- Verlichting alleen plaatsen waar het echt nodig is;
- Verlichting alleen aan op het moment wanneer het nodig is (dynamische verlichting)
- Verlaag de hoogtes van de lichtmasten zodat boomkronen onverlicht blijven;
- Beperk verstrooiing van het licht tot een minimum door gebruik van aangepaste armatuur;
- Geen verlichting plaatsen bij in- en/of uitvliegopeningen en vliegroutes.

Hieronder staan enkele voorbeelden om lichtverstrooiing te voorkomen.

6 Conclusie

Op basis van het vleermuisonderzoek worden de onderstaande conclusies getrokken.

6.1 Soortenbescherming

Uit het flora- en faunaonderzoek is naar voren gekomen dat een deel van het plangebied onderdeel uitmaakt van het leefgebied van diverse zwaarder beschermde soorten, namelijk: gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Als gevolg van de geplande werkzaamheden worden tijdelijk negatieve effecten verwacht en treedt verstoring op voor deze soorten op. Hierbij is het van belang dat in de nieuwe situatie de woningen weer geschikt zijn als verblijfplaats voor de betreffende soort. Maatregelen zijn noodzakelijk om negatieve effecten te voorkomen of te beperken en om te allen tijde een verblijfplaats aan de beschermde soorten aan te bieden. Met de voorgenomen werkzaamheden wordt dan ook niet verwacht dat de gunstige staat van genoemde soorten in het geding komt, vooral niet na het nemen van enkele maatregelen. Het verstoren van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en laatvlieger is wel ontheffingsplichtig. Hiervoor dient een ontheffing aangevraagd te worden.

6.2 Ontheffing noodzakelijk

Voor de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, steenmarter en kleine marterachtigen dient een ontheffing aangevraagd te worden. Deze soorten kunnen gezamenlijk in een aanvraag ingediend worden. Om een ontheffing Wet natuurbescherming te verkrijgen voor beschermde soorten moet:

- de gunstige staat van instandhouding gegarandeerd blijven;
- invulling gegeven worden aan de zorgplicht;
- voldaan worden aan een bij de wet genoemd belang;
- er mogen geen alternatieven zijn.

Deze gegevens moeten worden uitgewerkt in een projectplan. In het projectplan staat concreet welke werkzaamheden, wanneer, en op welke wijze worden uitgevoerd. Dit wordt aangevuld met een onderbouwing van de noodzaak van het project.

Een ontheffingsaanvraag moet worden ingediend bij de provincie Overijssel. Maximaal twintig weken na het indienen van de aanvraag wordt er een besluit genomen. Op dat besluit kunnen belanghebbenden nog bezwaar maken. Deze termijnen zijn terug te vinden op de website van de provincie.

Concrete maatregelen die genomen moeten worden tijdens de werkzaamheden dienen vastgelegd te worden in een ecologisch werkprotocol. Hierin dienen eveneens de aanvullende voorwaarden verwerkt te worden die voortvloeien uit de ontheffingsaanvraag.

6.3 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd volgens, in overeenstemming met de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegde gezag hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten:

“Onderzoekgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recentere zijn.”

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

Literatuurlijst

- Bij12 (2017). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Bij12, versie 1.0, Utrecht.
- Bij12 (2017). Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus*. Bij12, versie 1.0, Utrecht.
- Eelerwoude. (2020). *Toetsing Wet natuurbescherming*. Goor: Eelerwoude.
- ESRI Nederland (2020, maart 24). *ESRI*.
- Lubbers, G. (2015). *Soortmanagementplan Tweekelo*. Goor: Eelerwoude.
- Lubbers, G. (2020). *Soortmanagementplan Boeldershoek e.o. (concept)*. Goor: Eelerwoude.
- Ministerie van Economische Zaken (2016). Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Ministerie van Economische Zaken, versie 1.3.
- Schorn, S., & Roeters, S. (2020). *Hof te Tweekelo, Landgoedontwikkelingsplan*. Goor: Eelerwoude.
- Van Aalst, J. (2020, maart 24). *Imeris*. Opgehaald van www.imeris.nl

Foto's: Rinze Kroeskop, Eelerwoude

Bijlage 1 Wettelijk kader Natuurwetgeving

Bescherming van soorten

Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, en ook voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn
Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn
2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn
Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd ¹.
3. Beschermingsregime “andere soorten”
Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het ‘nee, tenzij-principe’. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd (figuur 1). De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep ‘Overige soorten’).

Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

Een vrijstelling geldt;

Er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);

Een ontheffing is verkregen.

¹ De brochure ‘Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen’, versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern ¹

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Figuur 1: Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. De afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. De ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaand figuur geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich versturende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*). Zie kader – Opzettelijkheid.

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (*artikel 10*). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant...”*.

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen. In het kader - Wettelijk Belang wordt een overzicht gegeven van deze belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (Svl) van de soort. De Svl varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de Svl dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met al verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime (Zie kader – Staat van instandhouding). Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De Svl (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).
2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** “De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort”.
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.
- **Beschermingsregime Overige soorten:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Programmatische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is al ervaring opgedaan onder de ‘Generieke’ of ‘Gebiedsgerichte aanpak’. Ook is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebied een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de Vogelrichtlijn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aangewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

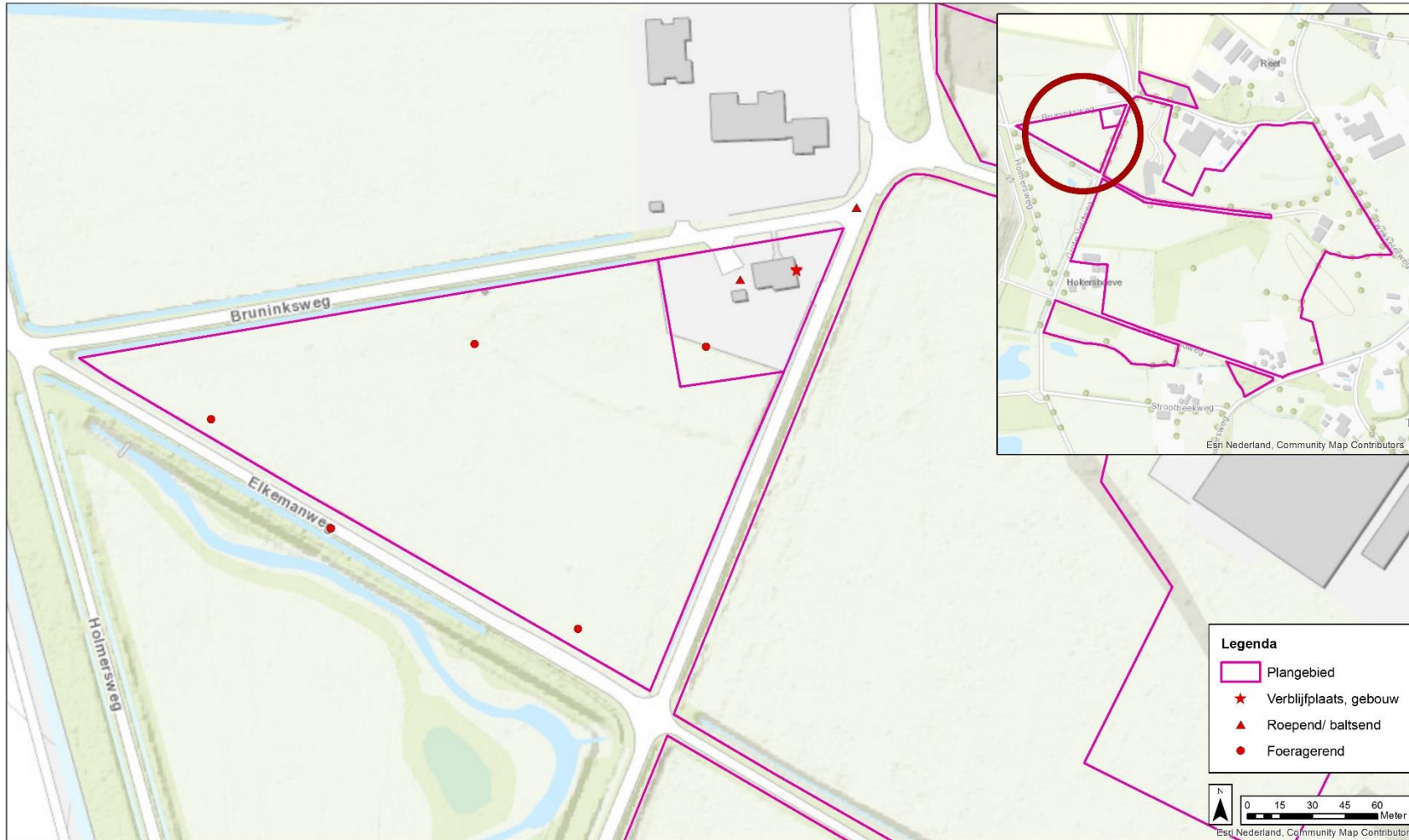
Voor andere 'nationaal' beschermde soorten kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omliggende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Bijlage 2 Soortkaarten

Hof te Tweekelo, Bruninksweg 11

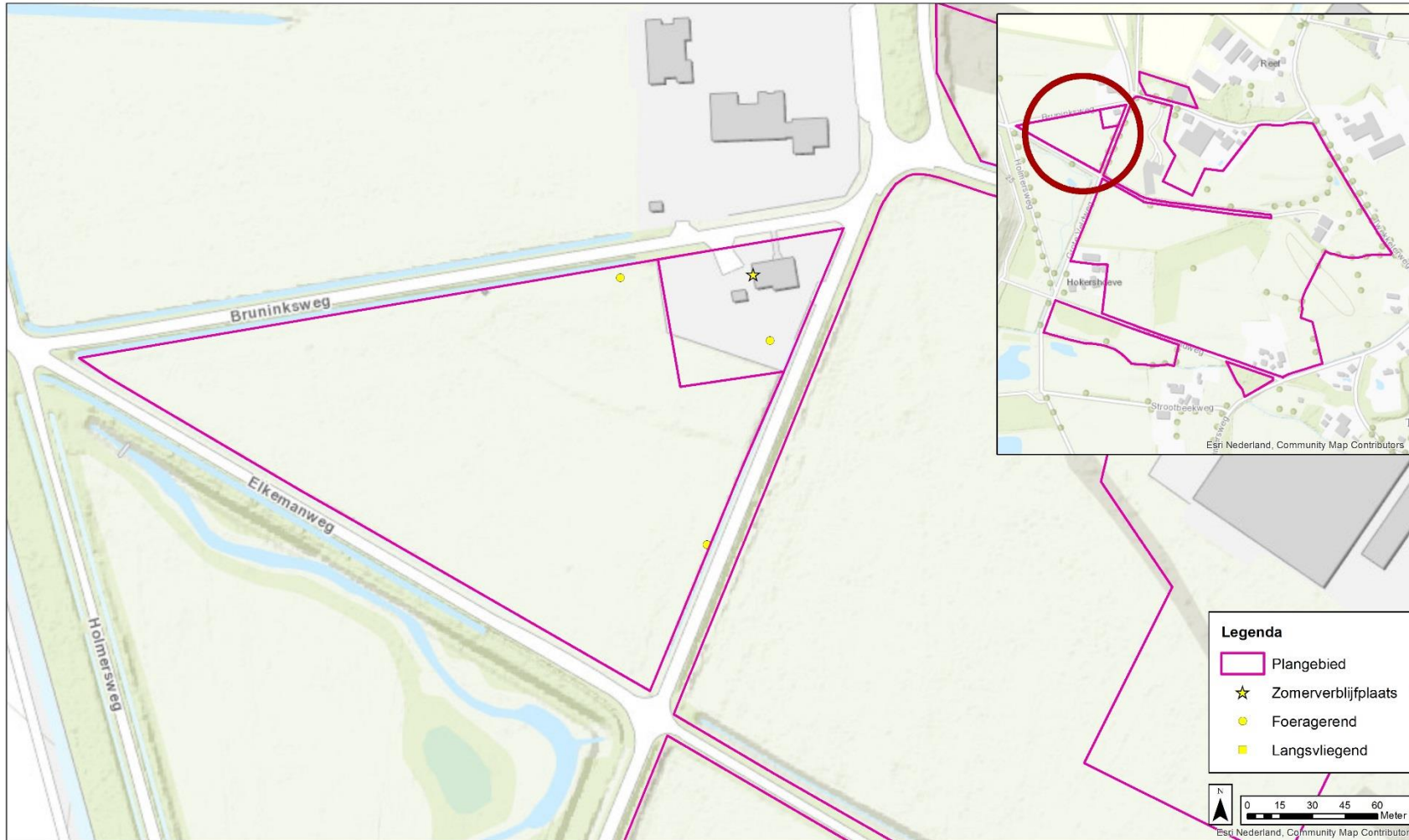
Gewone dwergvleermuis, 2018

Auteur: Rinze Kroeskop Projectnummer: 3670.2 Datum: 10-10-2018

Hof te Tweekelo, Bruninksweg 11

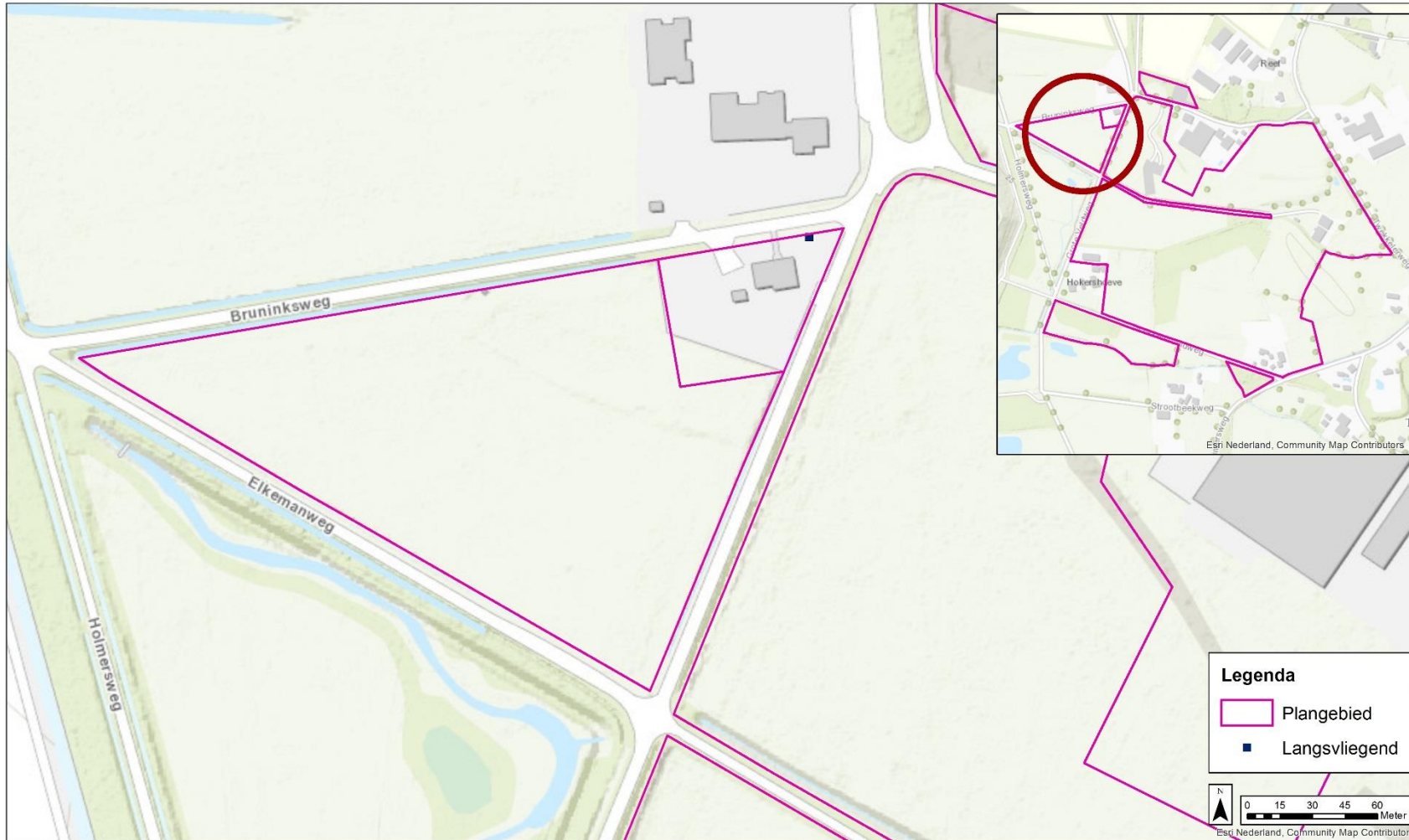
Laatvlieger, 2018

Auteur: Rinze Kroeskop Projectnummer: 3670.2 Datum: 10-10-2018

Hof te Tweekelo, Bruninksweg 11

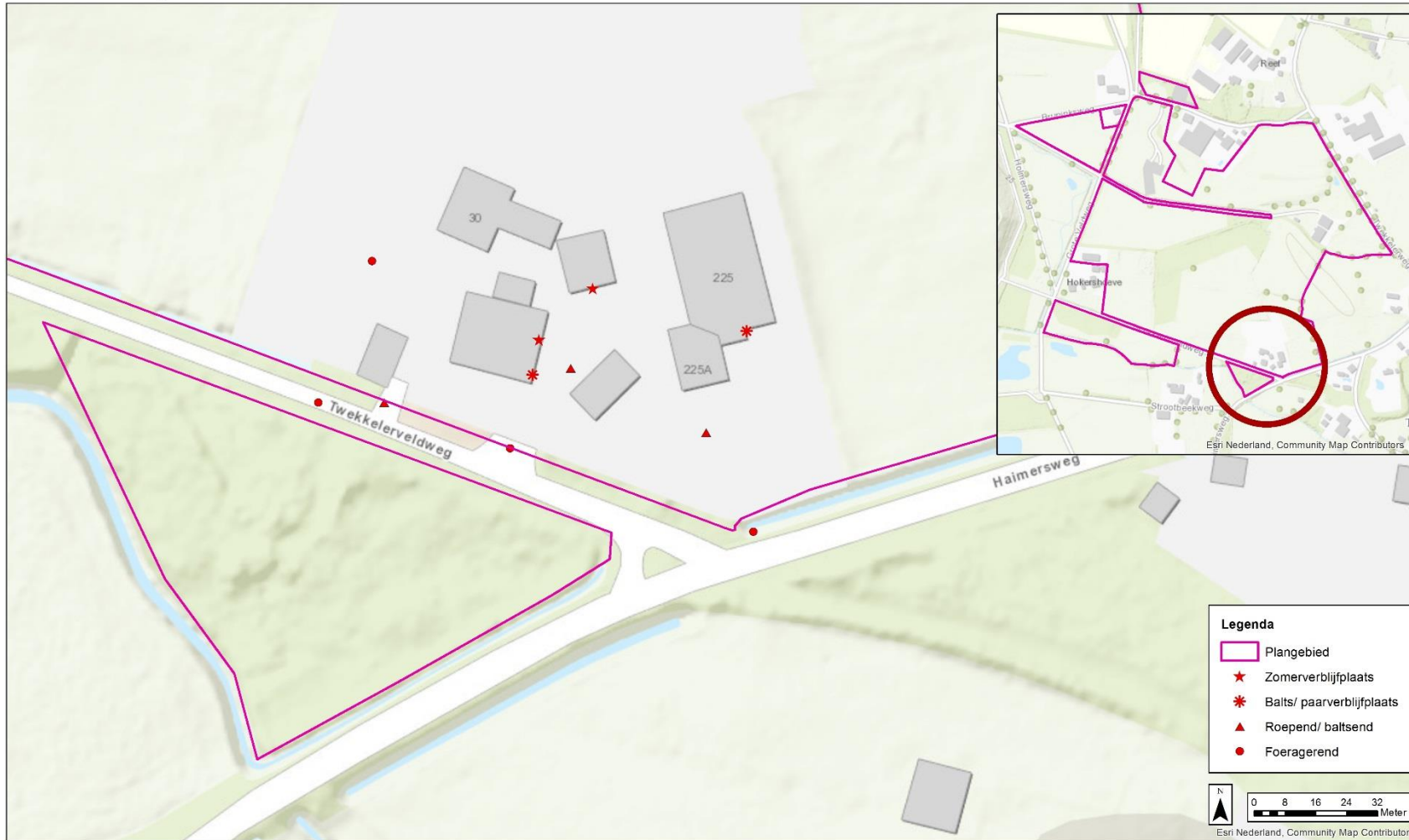
Gewone grootoorvleermuis, 2018

Auteur: Rinze Kroeskop Projectnummer: 3670.2 Datum: 10-10-2018

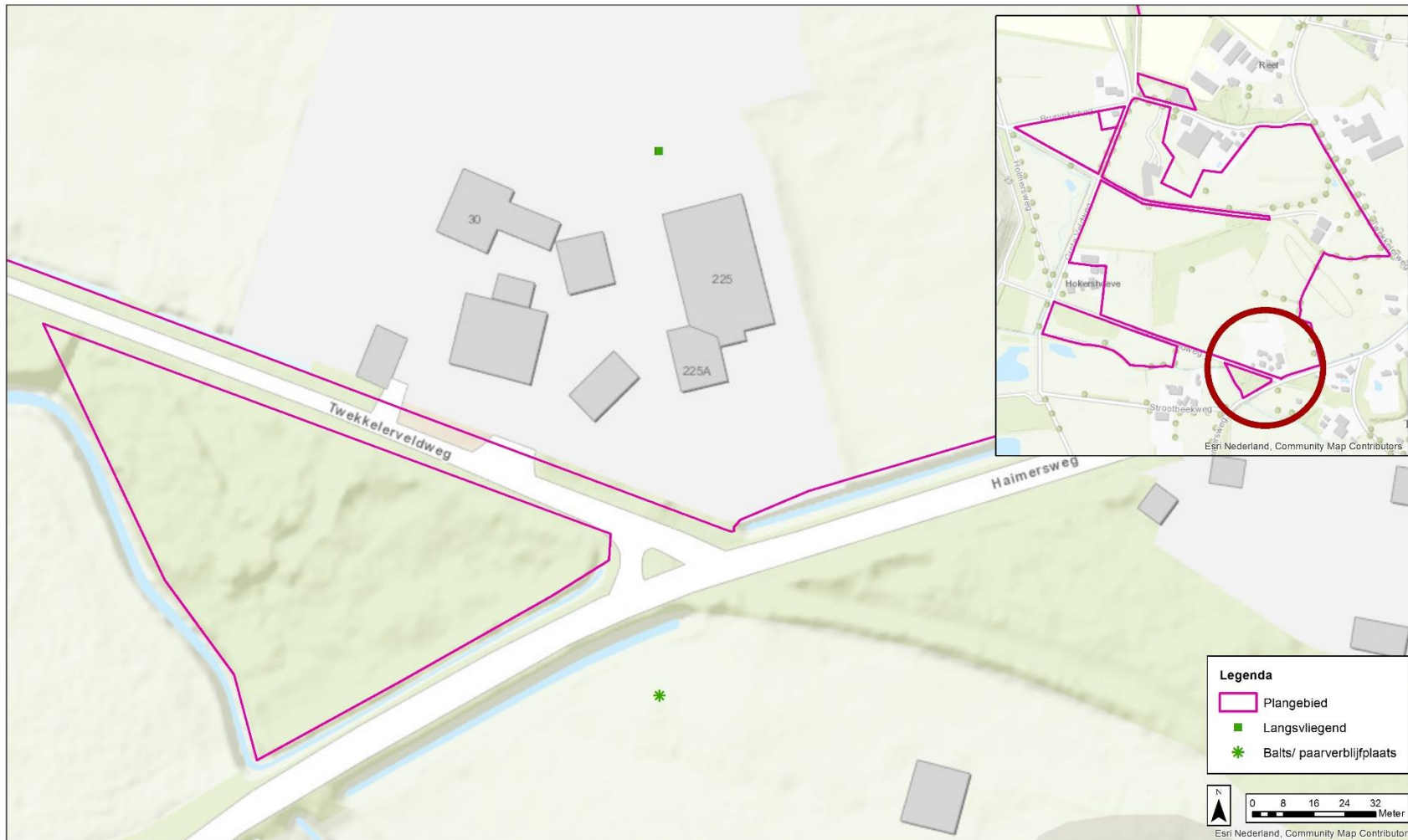
Hof te Tweekelo, Tweekelerveldweg 30, Den Haimer

Gewone dwergvleermuis, 2018

Auteur: Rinze Kroeskop Projectnummer: 3670.2 Datum: 10-10-2018

Rosse vleermuis, 2018

Auteur: Rinze Kroeskop Projectnummer: 3670.2 Datum: 10-10-2018

Eelerwoude

www.eelerwoude.nl